

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

שם השיעור: חדשנותו של רש"י בתחום הלשוני, שיעור מס' 174

שם המרצה: חנוך גמליאל chanochg@herzog.ac.il

1. חשן

א. חשן – חשן ואפוד ומעיל, ועשית על החשן, חשן משפט (מנחם עמ' 192*)

ב. חשן – לאפוד ולחשן – [בערבי] בדנה [אבן גנאח עמ' 174 / 254]

ג. חשן – תכשיט כנגד הלב [רש"י שמות כח, ד]

2. צפחית

א. צפה – מתחלק לשתי מחלקות. האחת וטעמו כצפחית בדבש [מנחם עמ' 322*]

ב. צפה – כצפחית בדבש – כקטאאף בעסל [אבן גנאח עמ' 617] פירשו בו כרקינים עם דבש [א"ת עמ' 436]

ג. צפחית – בצק שמטגנין אותו בדבש, וקורין לו אסקריטין בלשון משנה [רש"י שמות טז, לא]

3. משקוף

א. שקף – וישקף על פני סדם ועמרה... והגעתם אל המשקוף [מנחם עמ' 388*]

ב. שקף - על המשקוף – על הצפיה, כלומר על החלון אשר מצפים ממנו. ואיפשר שרוצין בו המפתן העליון אשר על

מזוזות השער, והראיה לזה מן התלמוד באמרם... [אבן גנאח בתרגום א"ת עמ' 533]

ג. משקוף הוא העליון שהדלת שוקף עליו כשסוגרין אותו, לינטיל בלעז. ולשון שקיפה – חבטה, כמו קול עלה נדף –

דשקף, חבורה – משקופי, שדופות קדים – שקיפן קידום [רש"י שמות יב, ז]

4. רהטים

א. ברהטים בשקתות המים – פי אלאחואצ' [אבן גנאח עמ' 669]

ב. ברהטים – בריכות מרוצת המים העשויות בארץ [רש"י שמות ב, טז]

5. חבורה

א. חבורה תחת חבורה, הבאישו נמקו חבורותי, חבורות פצע כלה ג'רה וח'דש [אבן גנאח עמ' 208]

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

ב. חבורה היא מכה שהדם נצרר בה ואינו יוצא, אלא שמאדים הבשר כנגדו. ולשון חבורה – טייא בלעז, כמו ונמר
חברברתיו, ותרגומו משקופי לשוןחבטה, בדטודרא בלעז [רש"י שמות כא, כה]

6 מלא את ידו

א. אבל מלאו ידכם היום, החפץ מלא את ידו – אע"פ שפירושו השלימו מה שאתם חייבים בו, ענינו הקריבו קרבנכם, אלא
שהוא קרבן מינוי כמו שנאמר בענין הזה כי איל מלואים הוא [אבן גנאח, בתרגום א"ת עמ' 262]
ב. ומלאת את ידם – כל מלוי ידים לשון חינוך, כשהוא נכנס לדבר להיות מוחזק בו מאותו יום והלאה. ובלשון לעז כשמנין
אדם על פקידת דבר נותן השליט בידו בית יד של עור שקורין גאנט בלעז ועל ידו הוא מחזיקו בדבר, וקורין לאותו מסירה
רוישטיר בלעז, והוא מילוי ידים [רש"י שמות כה, מא]

7. שמע – לשון הוה, אודנט בלעז, כמו זכור, שמור [רש"י דברים א, טז]

8. וממחרת והנותר ממנו בראשון יאכל, ויו זו יתירה היא, ויש כמוה הרבה במקרא... [רש"י ויקרא ז, טז]

9. בקהלם אל תחד כבודי – כבוד לשון זכר הוא. ועל כרחך אתה צריך לפרשו כמדבר אל הכבוד ואומר: אתה, כבוד, אל
תתיחד עמהם, כמו לא תחד אתם בקבורה. [רש"י בראשית מט, ד]

9. כל כבוד במקרא לשון זכר חוץ מאחד – אל תחד כבודי [אבן עזרא לקהלת, י, טו]

10. פדנה ארם – כמו לפדן. בית הבתואל – לבית בתואל [רש"י בראשית כה, ב]

: עברי 'הוצאה' בלשון ארמי: כמשחל בינתא מחלבא; ובלשון לשון - "שחלתיה" (תרגום אונקלוס), הוא מ ש י ת הו 11.

, כך חברו מנחם. מ ש ו לא ימוש; לא כ מ ו - לשון 'הסירותיו', מ ש י ת הו

'מש' ו'ימוש' אלא מגזרת 'משה', והוא לשון אחר, ולשון 'הוצאה' הוא, וכן ימשני ממים מ מ ח ב ר תואני אומר, שאינו

'המשיתיהו' - כאשר יאמר מן 'קם' - א ל א מ ש י ת הו (שמ"ב כב, יז); שאילו ממחברת 'מש' היה, לא יתכן לומר ר ב י ם

ה

ק

י

מ

ן

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

"י, כגון ה בהן 'פעלתיל', תבא יו"ד במקום לו מ"ר"י בסוף התיבה, כמו 'משה', 'עשה', 'בנה', 'צוה', 'פנה'; כשיבא בה
'עשיתיל', 'בניתיל', 'פניתיל', 'צויתיל'. [רש"י שמות ב, י]

12. והתברך בלבבו – לשון ברכה, יחשוב בלבבו ברכת שלום לעצמו לאמר לא יבואוני קללות הללו אך שלום יהיה לי.
והתברך – בינדירא שיי בלעז, כמו והתגלח והתפלל [רש"י דברים כט, יח]

13א. ואם תקריב – הרי אם משמש בלשון 'כי'. הרי אין זה רשות, שהרי במנחת העומר הכתוב מדבר, שהיא חובה, וכן ואם
יהיה היובל וגו' [רש"י ויקרא ב, יד]

13ב. רבים אמרו שמלת 'אם' חיוב, ולפי דעתי שאין צורך, כי החיוב הוא ראשית הבכורים, ולא הבכורים. והרוצה להביא
מנחה מבכורים נדבה – יביא. [אבן עזרא ויקרא ב, יד]

14. ויכו שטרי בני ישראל... ויכו – לשון ויופעלו, הוכו מיד אחרים, שהנוגשים הכום [רש"י שמות ה, יד]